

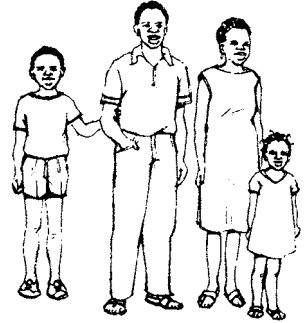
Bangekɔɔsi fɛɛɛw— An bɛ se ka fɛɛɛ minnu tige walasa ka an ka den hake laɲininen sɔɔ

Sigida

20

Sigida o sigida yamariya bɛ bangebaaw bolo ka u ka den sɔɔta hake suganti.

Mɔɔɔ bɛɛ kelen kelen ni a ka kun don den sɔɔta hake la. Furupɔɔɔnma kura dɔw bɛ se ka a ɲaniya ta ko olu tena den wolo fɔ ni olu ye baara sɔɔ min bɛ ke sababu ye u ka se ka wari caman mara walasa ka jɔ ni u denw ka musakaw ye ka ɲɛ. Dɔw fana b'a fɛ ka den dama dɔɔɔn de sɔɔ. Dɔ wɛɛ b'a laɲini ka furance jan don u denw ni ɲɔɔɔn cɛ walasa denw ni u ba ka to keneya la. Dɔw fana hakilina de ye ko u si kɔɔɔbayara den sɔɔ ma. Sigidaw dɔw, a dɔɔɔn don ko ni denw cayara kojugu, ni u kɔɔɔbayara, dugukolo seneta tena se ka u bɛɛ labalo.

Bangekɔɔsi

Fɛɛɛ minnu bɛ ke walasa an ka an ka den hake sɔɔta ni u sɔɔ waati ɲaniya ta, a bɛ fɔ o ma ko bangekɔɔsi fɛɛɛ. Ni aw ka laɲini de ye ka waati jan ke ka a sɔɔ aw ma den sɔɔ, fɛɛɛ caman bɛ yen aw bɛ se ka minnu dɔ ke walasa ka kɔɔta bali. Olu bɛ wele ko bangekɔɔsi ferɛɛw, minnu bɛ furancejan don denw ni ɲɔɔɔn cɛ, walima ka den sɔɔ bali.

San o san muso 500.000 ɲɔɔɔn bɛ sa ka a sababu ke geleyaw ye minnu bɛ sɔɔ kɔɔta fɛ, jiginni senfɛ ani kɔɔɔɔɔɔ faratima fɛ. Misali la, bangekɔɔsi ferɛɛw bɛ se ka a to an tanga kɔɔta faratiw ma, minnu file:

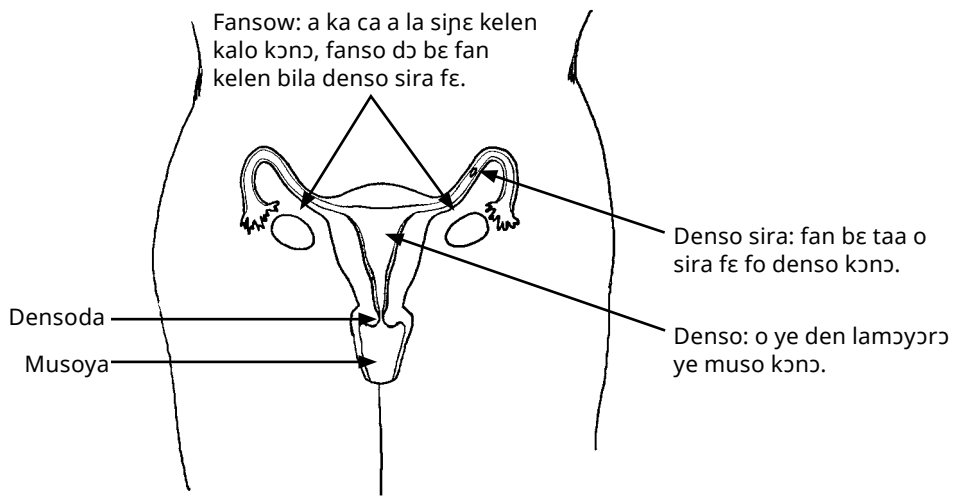
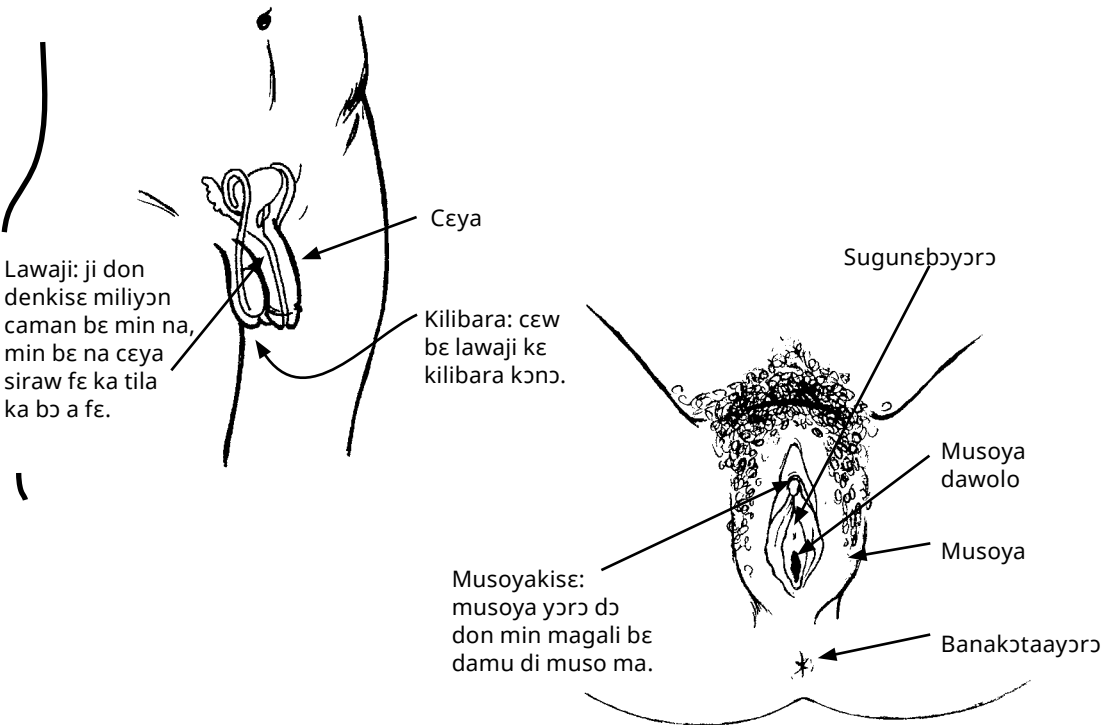
- **Muso misenniw.** Muso minnu si tɛ san 18 bɔ, olu ni ka teli ka to musokele la ka a sababu ke u ma mɔ kosebɛ ka se denwolo ma. U den fana ka teli ka ntanya u si san kelen.
- **Muso kɔɔɔlenbaw.** Muso minnu kɔɔɔlen don, farati bɛ olu ka denwolo la, sango ni geleya dɔw bɛ u ka keneyako la walima ni u ye den caman wolo ka temɛ.
- **Seredenwolo.** Muso fari mako bɛ waati dɔɔni na walasa ka segin a yɛɛ ma kɔɔɔmayaw ni ɲɔɔɔn cɛ.
- **Den caman sɔɔ.** Muso min den ka ca ni den 4 ye, faratiba bɛ o ka denwolo la barisa jolibɔn walima bana wɛɛ ka teli ka a faga jiginni senfɛ.

Muso miliyɔn yirika bɛ bangekɔɔsi fɛɛɛw ke walasa ka u ni lakana, bangekɔɔsi fɛɛɛ minnu ɲɛɔɔɔn don nin sigida in na ani ka a ta gafe in ɲɛ 594 fɔ a ɲɛ 599 la.

Bangekolɔsi fɛɛɛw	Bangekolɔsi fɛɛɛ minnu bɛ kɔɔta bali	Bangekolɔsi fɛɛɛw minnu bɛ mɔɔɔ tanga dilanna-banaw ma	Tuma jumen	Kunnaɔfoni nafama wɛɛw
Fugulan nafama wa manani 	A ka ɲi	ɲɔɔɔn tɛ	Tuma o tuma	A ka ɲi kosebɛ n'i ye lawakisɛ fagan tuluni ni magayalan mu. Ni aw bɛ kafɔɔɔɔɔɔɔnɔya kɛ tuma o tuma, aw ka kan ka fugulan nafama don.
Bangekolɔsi furakisɛw: Furakisɛ ɲagaminɛw 	A ka ɲi kosebɛ	Foyi	Don o don	A bɛ mako ɲɛ ni a bɛ ta waati kelen na don o don. Bana minnu kofɔɔɔn don sebɛn ɲɛ 435 na, ni o dɔ la kelen bɛ muso min na, o tigi man kan ka nin fɛɛɛ in kɛ.
Bangekolɔsi furakisɛw: Pilulinin 	A ka ɲi kosebɛ	Foyi	Don o don	Ale tawaati ye kelen ye don o don, a bɛ mako ɲɛ. A bɛ se ka ta ka aw to sin di la (aw bɛ a tali daminɛ den si dɔɔɔkɔn 6 kɔfɛ).
Fɛɛɛ minnu bɛ don wolo kɔɔɔ 	ɲɔɔɔn tɛ	Foyi	San 3 walima san 5	A ka kan ka don a ɲɛdɔɔɔnɔbaga dɔɔɔɔɔɔɔ dɔ fɛ dɔɔɔɔɔɔɔɔɔ la walima bangekolɔsi dɔɔɔɔɔɔɔɔɔ dɔ la ani ka a falɛn san 3 o san 3 walima san 5 o san 5 ka a da a suguya kan.
Pikiriw 	A ka ɲi kosebɛ	Foyi	Kalo 1, 2, wa 3	Aw ka kan ka pikiri kɛ ko kura kalo o kalo, walima kalo fila o kalo fila, walima kalo saba o kalo saba (ka a da a suguya kan).
DIU 	ɲɔɔɔn tɛ	Foyi	San 5 walima san 12	A bɛ mako ɲɛ san 5 walima san 12 (ka a da a suguya kan). Kenɛyabaarakɛla faamuyalɛn dɔ ka kan ka a labɔ
Cɛya bɔli musoya la dilanko senfɛ sani lawaji ka bɔ 	A dɔw ka fisa	Foyi	Tuma o tuma	Cɛ ka kan ka a cɛya sama ka bɔ sani lawaji ka na. Hali ni o kɛra, lawaji dɔɔɔni na taa musoya kɔɔɔn dilanko senfɛ min bɛ se ka kɛ kɔɔɔn ye walima ka kɛ dilannabana sɔɔɔ sababu ye.
Sinji dɔɔɔn dili den ma kalo 6 fɔɔɔ kɔɔɔ	A ka ɲi kosebɛ	Foyi	Sijɛ caman tile fɛ ani su fɛ	Walasa ka bangekolɔsi fɛɛɛ nin kɛ, muso ka kan ka sinji dɔɔɔn di den ma a kalo 6 fɔɔɔ kɔɔɔ ani ni a ka kalolabɔ kana na o waatiw la.
Ka fan nawaati dɔn (kɔɔta waati) 	A ka ɲi	Foyi	Tuma o tuma	Nin bangekolɔsi fɛɛɛ tɛ makoba ɲɛ muso ye muso min ka kalolabɔ basigilɛn tɛ.
Ka damu sɔɔɔ ka sɔɔɔ cɛya ma don musoya la	ɲɔɔɔn tɛ	A dɔw ka ɲi	Tuma o tuma	Ni cɛya ma se musoya ma, muso tɛ kɔɔɔta. kafɔɔɔɔɔɔɔnɔya banakɔta sɔɔɔ fɛ, o ka teli ka dilannabana lase mɔɔɔ ma, ani magali gansan cɛya/musoya la, dilannabana sɔɔɔ man teli o fɛ.
Bange jɔli	ɲɔɔɔn tɛ	Foyi	Sijɛ kelen	Cɛw ni musow tɛ na denw sɔɔɔ tuguni nin ɔɔɔɔɔɔɔn in.

Musow bɛ kɔɔɔmaya cogodi

Ni cɛya ye lawaji fili musoya kɔɔɔ walima a kerɛfɛ, lawaji be se ka don musoya da fɛ ka taa wolonugu siraw fɛ. Ni o benna muso ka fan dawaati ma, lawaji be i bari o fan na ka sɔrɔ ka taa a sigi denso foroko sokɔɔɔɔɔ kɔɔɔ. O ye kɔɔɔ sɔrɔlen ye. Bangekolɔsi fɛɛrɛw bɛ kɔɔɔ bali ni lawaji kumbenni ye, walima ka muso fari bali ka fan dilan walima ka denkiɛ bali ka se fan ma.

Bangekɔɔsi fura duntaw

Bangekɔɔsi furakisew dilannen don tubabusegew ye minnu be wele ko ɔrimɔni (*les hormones*); a ka ca a la muso fari be ɔrimɔni dilan a yere ye. Mɔɔɔw be nin bangekɔɔsi fɛɛɛ de ke ka caya bi don na walasa muso kana kɔɔɔ ta, nka ni a kecogo labatoli ye. O la, muso dɔw man kan ka u yere bila bangekɔɔsi furakise tali la ka a sɔɔɔ u be se ka fɛɛɛ werew ke (aw ye gafe jɛ 435 lajɛ).

Bangekɔɔsi furakisew tɛ mɔɔɔ tanga sidabana ni dilannabana tɔw ma. Walasa ka aw tanga nin bana kofɔɔlen ninnu ma, aw ka kan ka fugulan nafama matarafa (aw ye gafe jɛ 433 lajɛ).

Bangekɔɔsi furakisew suguya ka ca. Walasa ka a suguya dɔ ta min ka ji aw ma, aw be keneya baarakɛla dɔ ka ladilikanw jini wali ma tinminemuso dɔ walima aw be sigida 25 lajɛ, a jɛ 594 ni a jɛ 596. Bangekɔɔsi furakisew tɛ kɔɔɔta bali o yɔɔɔnin bɛɛ la. O la, aw be fugulan nafama don bangekɔɔsi furakisew talit ile 7 fɔɔ kɔɔɔ walima Bangekɔɔsi fɛɛɛ werɛ walasa ka kɔɔɔta bali.

Bangekɔɔsi fɛɛɛ dɔw faralen jɔɔɔɔ kan

Bangekɔɔsi fɛɛɛ minnu be fara jɔɔɔɔ kan ɔrimɔni suguya 2 be u bɛɛ la ni u be wele ko esitorojeni ani porojɛsitin. (Walasa ka fura ninnu suguyaw ni tacogo dɔn, aw ye gafe jɛ 595 ni jɛ 596 lajɛ).

Bangekɔɔsi furakisɛnin (porojɛsitin dɔɔɔn bɛ min na)

Porojɛsitin tɛ nin bangekɔɔsi furakisɛnin na. Farati tɛ ale tali la muso caman fɛ, muso minnu tɛ se ka bangekɔɔsi fɛɛɛ fara jɔɔɔɔ kan ka a sababu ke banako ye (gafe jɛ 436) walima ka a sababu ke bangekɔɔsi fɛɛɛ be faralen jɔɔɔɔ kan, olu kɔɔɔɔw. Bangekɔɔsi furakisɛnin ka ji denbaw ma den be minnu sin na ani u ma u ka laada ye kabini u jiginnen. Walasa ka a dɔn a fura minnu be sɔɔɔ yen ani u tacogo, aw ye gafe jɛ 596 lajɛ.

Nininkaliw ni jaabiw bangekolɔsi fɛɛɛw kan

<p>?</p>	<p>Dɔw b'a fɔ ko bangekolɔsi furakisew be kanseri (bon) bila mɔɔ la. Tije don wa?</p>	<p>Tije te, nka ni kanseri be mɔɔ la ka kɔɔ, bangekolɔsi furakisew be se ka a kuru bonyali teliya.</p>
<p>?</p>	<p>Muso be se ka den sɔɔ bangekolɔsi furakisew tali dabilalen kɔ wa?</p>	<p>Awɔ. (Tuma dɔw la, kalo1 walima kalo 2 be se ka teme sani a ka kɔɔ ta).</p>
<p>?</p>	<p>Muso min ye bangekolɔsi furakisew ta, o ka teli ka filaniw walima den fiyemaw sɔɔ wa?</p>	<p>Ayi! bangekolɔsi fura tali ni a tabali bee ye kelen ye denwolocogo la.</p>
<p>?</p>	<p>Yala tije don ko ji bere te ke denbatigi sin na ni a beka bangekolɔsi furakisew ta wa?</p>	<p>A ka fisa ka a to ji ka jigin sin na fɔɔ ka je sani a tigi ka bangekolɔsi furakisew tali damine. O be se ka dɔɔkun 3 ta. O kɔ, farati foyi te denbatigi ka bangekolɔsi furakisew tali la.</p> <p>A be se ka bangekolɔsi furakisenin ta (seben je 596) ɔrimoni caman te min na ani a te foyi ke sinji la, hali dɔɔkun 3 fɔɔ kɔɔ.</p>

Bangekolɔsi fɛɛɛ ko cunnenw kama

Ni a kera ko kun dɔ ye a to aw ye dilanko ke ka a sɔɔ aw ma fugulan nafama don, walima aw ka fugulan farala, walima aw ma se aw ka bangekolɔsi fɛɛɛ ta sani aw ka dilanko ke, aw be se ka aw tanga kɔɔta ma halisa ni bangekolɔsi furakise hake caman tali ye ka teme hake tata kɔɔlen kan dilanko kɔ o nɔɔni bee la, walima aw be furakisew ta minnu dilannen don nin ko suguyaw kama. A be fɔ nin bangekolɔsi fɛɛɛ suguya ma ko bangekolɔsi fɛɛɛ ko cunnen na wa a be baarake a tile 5 fɔɔ dɔɔn de la. Aw ye gafe je 596 laje.

Muso jumɛn man kan ka bangekolɔsi fura ta?

Taamasije dɔw be yen ni olu dɔ la kelen yera muso min na, o tigi man kan ka bangekolɔsi fura ta:

- Ni laada waati temena muso kan fo ka a ke a hakili la ko a kɔɔma don.
- Sinna kanseri walima kuru sinbara kɔɔ (gafe je 424). Bangekolɔsi furakisew te kanseri bila muso la, nka ni kanseri be muso min na ka ban, bangekolɔsi furakisew be se ka a juguya.
- Jolibɔn muso la kalo 3 ka kɔn bangekolɔsi furakisew tali je. Aw be taa aw yere laje dɔɔtɔɔso la ni bana jugu were te aw la (gafe je 423).

Bangekɔɔsi fɛɛɛ wɛɛw

Fɛɛɛ minnu bɛ don wolo kɔɔ

Fɛɛɛw don, minnu forokolamani don ni u bɛ don muso bolo wolo kɔɔ. Fura dɔ bɛ o forokoni kɔɔ min bɛ muso bali ka kɔɔta kalo 3 fo san 5 ka a da a suguya kan. Forokoniw ka kan don a jɛdɔnbaga dɔgɔtɔɔ dɔ fɛ, aw bɛ seben jɛ 528 lajɛ.

I n'a fɔ bangekɔɔsi furakise ni, bangekɔɔsi fɛɛɛ minnu bɛ wolo kɔɔ porojɛsitiɔn dɔɔn bɛ a dɔw la, wa muso minnu fari tɛ sɔn esitorojɛni na, olu dɛ bɛ se ka a don u la, walima den bɛ muso minnu sin na ni u ma u ka kalolabɔ ye kabini u jiginnen. Muso minnu fari tɛ sɔn bangekɔɔsi furakisesi ma, o musow man kan ka wolo kɔɔ bangekɔɔsi fɛɛɛw fana kɛ (gafe jɛ 435). Wolo kɔɔ bangekɔɔsi fɛɛɛw tɛ sidabana ni dilannabana tɔw bali ka mɔgɔ mine.

Pikiriw

Pikiri kɛrenkerennenw bɛ yen minnu bɛ se ka kɔɔta bali. A ka c'a la, a pikiri bɛ kɛ kalo o kalo walima kalo 3 o kalo 3 dɔgɔtɔɔɔ la, a jɛdɔnbaga dɔ fɛ. A pikiri fɔɔ bɛ se ka ke ni kɛnyabaarakɛla ni muso ye a sɛgesɛgɛ ka a dɔn ko muso kɔɔma tɛ. Pikiri bɛ se ka kɔɔta bali ni a kɛra dɔɔn kalolabɔ yeelen kɔ tile 5 kɔɔ. Ni a kɛra tile 6 walima kalolabɔ daminenen kɔ ka mɛn, kafɔɔɔgɔɔw ka kan ka manani don walima ka dilanko to yen tile 7 nata kɔɔ. Walasa ka kunnafoni caman sɔɔ, aw bɛ seben jɛ 599 lajɛ.

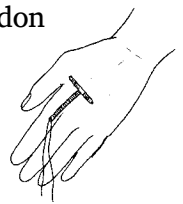
I n'a fɔ furakisɛni, porojɛsitiɔn dɔɔn bɛ bangekɔɔsi pikiri dɔw la wa a dɔw la esitorojɛni ni porojɛsitiɔn fila bɛɛ bɛ u la. Muso minnu fari tɛ sɔn furakisɛni na, olu man kan ka pikiri fana kɛ (gafe jɛ 435). A ka ca a la, nin pikiri fila bɛɛ bɛ kɛ dɔgɔtɔɔ dɔ fɛ. Nin pikiri ninnu tɛ mɔgɔ tanga dilannabanaw ma.

Pikiriw minnu faralen don jɔgɔn kan i n'a fɔ sikulofɛmu (*Cyclofem*) ani mesijina (*Mesigyna*), olu bɛ kɛ sɔjɛ kɛlen kalo o kalo. Muso minnu fari tɛ sɔn esitorojɛni na, olu ka kan ka u ye ka to yen (gafe jɛ 436). Porojɛsitiɔn dɔɔn bɛ pikiri minnu na i n'a fɔ *Depo Provera* ani *Noristerat*, olu bɛ kɛ sɔjɛ kɛlen kalo 2 o kalo 2 walima kalo 3 o kalo 3. Aw ye seben jɛ 599 lajɛ.

Bangekɔɔsiminen nɛgɛma walima a manaman

Bangekɔɔsiminen nɛgɛma walima a manaman ye minɛn ye min bɛ don denso kɔɔ a jɛdɔnbaga dɔgɔtɔɔ walima tinminɛmuso dɔ fɛ. (A bɛ wele tubabukanna *stérilet* walima *dispositif intra-utérin*, wa *D.I.U.*). Porojɛsitiɔn bɛ nin bangekɔɔsiminenin na.

Bangekɔɔsiminen nɛgɛma walima a manaman bɛ cɛ bali ka kɔɔda muso la. Aw ye gafe jɛ 598 lajɛ. Bangekɔɔsiminen in bɛ se ka don waati bɛɛ ni muso ni a ka dɔgɔtɔɔ dalɛn don a la ko muso kɔɔma

te ani ko joli te a ɲefɛla kɔɔna na walima dilannabana. Muso be se ka a jini keneyabaarakela dɔ fe walima tinminemusoka bangekolɔsiminen in labɔ ni a b'a fe ka feere were laje walima ka kɔɔta. Bangekolɔsiminen negema walima a manaman te mɔɔ tanga dilannabanaw ma.

Muso minnu man kan ka bangekolɔsiminen negema walima a manaman don:

- Kanseri be muso minnu musoya la. Sinna kanseri be muso minnu na, olu man kan ka bangekolɔsiminen in don, fo ni a kera a ziralama walima o ɲɔɔɔ were.
- Sopisi ni leminapo be muso minnu na. Gafe ɲɛ 367.
- Barakɔɔdimi be muso minnu na. Gafe ɲɛ 379.

Lawakisefagalanw

Lawakisefagalanw ye: kangaji, furakisew ani muso be tulu minnu ke a musoya kɔɔ ka kɔn kafɔɲɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ɲɛ.

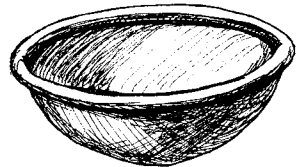
Lawakisefagalan be ce lawakisew de faga sani u ka se muso denso kɔɔ. Lawakisefagalan te mɔɔ tanga dilannabanaw walima sidabana ma. Furakisew ka kan ka don musoya kɔɔ miniti 10 walima miniti 15 ka kɔn kafɔɲɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ɲɛ. Kangaji walima tuluni be mako ɲɛ ni u kera sanga surunni ka kɔn dilanko ɲɛ. Lawakisefagalan ka kan ka don musoya la waati o waati ni aw bena kafɔɲɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ke. Kafɔɲɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ kɔfe, aw kana lawakisefagalan ko ka bɔ aw la ka kɔn lere 6 ɲɛ. Lawakisefagalan dɔw be ɲɛɲɛ bila musoya kɔɔna na walima ka a jenijeni.

Ale kelen te mako ɲɛ, nka ni a faralen don fugulan nafama walima falakani kan, o be kɔɔta balili sinsin. Lawakisefagalan tulu te mɔɔ tanga dilannabanaw ni sida ma. Ni aw be ale kan ka caya, a laban be ɲɛɲɛ bila musoya kɔɔna na, min be ke sababu ye musoyabana dɔ ka a tigi mine, hali sida be o la.

Manani falakalama

Ale be don musoya kɔɔ. A be se ka don waati beɛ ka a bila fo lere 6 kafɔɲɔɔɔɔɔɔɔɔɔ kɔfe. Falakani be denso datugu walasa ce lawaji kana taa kɔɔ ka ke kɔɔ ye.

Falakaniw bonya bɔ ɲɔɔɔ ɲɛ. A ɲɛɔɔɔbaga dɔɔɔɔɔɔɔ be se ka muso beɛ beremata fo a ye.

Kafɔɲɔɔɔɔɔɔɔɔɔ kɔfe, manani in be se ka ko ni ji ni safine ye ka tila ka bila ka ja. A ka kan ka mara yɔɔ sanuman na, sumaya te yɔɔ min na.

Manani falakalama be se ka san 2 ke. Aw be to ka a laje yeelen na ni wo te a la. Hali ni wo fitini be a la, aw be o fili ka kura dɔ ta.

Manani falakalama be se ka mɔɔ tanga dilannabanaw ma, ani fana ni lawakisefagalan kera a la (aw ye o laje sanfe), a be muso tanga kɔɔtali ma.

Laadala bangekɔɔsi cogoyaw

Sinji dili

Muso min beka sin di den ma, o tigi man teli ka kɔɔta ta ni nin lahalaya 3 sabatira:

- Den tɛ kalo 6 bɔ.

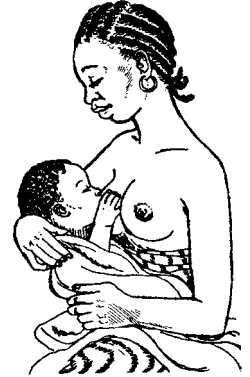
ANI

- Ba tɛ foyi di den ma ni sinji tɛ, wa lɛrɛ 6 tɛ don sin diliw ni ɔɔɔɔ cɛ. Den tɛ su bɛ kɛ sunɔɔɔ la ka sɔɔ a ma sin min.

ANI

- Muso ma a ka kalolabɔ ye a jiginnen kɔ.

Ni aw bɛ damine ka dumuni di denyerɛni ma, walima i ka kalolabɔ daminena, sinji tɛ na kɔɔmaya bali tuguni.

Donw jateli fɛrɛ

Muso ka kalolabɔ dɔ ni dɔ cɛ, tile 11 de bɛ yen a bɛ se ka kɔɔta sɔɔ minnu kɔɔ. o tile 11 bɛ kalolabɔ damine don ni a laban don cɛ, min jateli bɛ dalinɛ tile 8 laada yeelen kɔ. Walasa muso kana kɔɔta sɔɔ, muso man kan ka dilanko kɛ o tile 11 kɔɔ. A tile tɔw la, a kɔɔta sɔɔ man teli.

Fɛrɛ jɔɔɔ tɛ, nka a da ka ɔɔɔ. A ka ɔɔ, musow ma, muso minnu bɛ u ka laada ye a waati kelen tile mugan ni segin o tile mugan ni segin. Cɛ fana ka kan ka se ka a mus oye ka a to yen dɔɔkɔkun kelen kalo o kalo (kafɔɔɔɔɔɔ) Cɛ ni muso bɛ se ka damu sɔɔ sira werɛ fɛ, i n'a fɔ ka cɛya mugan walima ka a munumene. U bɛ se ka fugulan nafama don ni u ye a dɔn ko muso ka kɔɔta waati don. Hali ni muso bɛ a ka kɔɔta waati dɔn, o tɛ dilannabanaw ni sidabana bali, barisa o banaw bɛ se ka sɔɔ waati bɛɛ.

Muso ka kan ka fɛrɛ minnu tige kɔɔta waati la

Aw bɛ aw ka ladaw ni ɔɔɔ cɛ tile hake jate kalo dama kɔɔ. Aw bɛ a jateli damine laada tile fɔɔ. A don laban bɛ ben tile laban ka kɔn laada kura yeli ɔɔ. Ni aw ka laada tilew ye hake kelen ye, ani ni a tilew bɛ tile 26 ni tile 32 cɛ, ni fɛrɛ in bɛ se ka aw mako ɔɔ. Aw bɛ dilanko to yen walima aw bɛ fugulan nafama don laada tile 8 nan ni a tile 19 nan cɛ.

Ka damu sɔɔ ka sɔɔ cɛya ma don musoya la

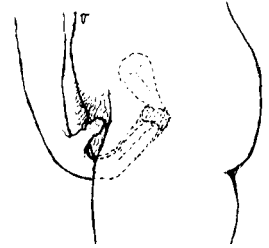

Cɛ ni muso bɛ se ka damu sɔɔ ɲɔɲɔn fɛ ka sɔɔ cɛya ma don musoya la. Ni cɛ lawaji ma don musoya kɔnɔ, o kɔnɔta man teli. Nka ni mɔɔ da sera dogoyɔɔw ma, o bɛ se ka kɛ sababu ye ka dilannabanaw jensen. Dilannabana bɛ sɔɔ fana ni cɛ ye musoko kɛ muso banakɔtaayɔɔw fɛ.

Fu kɛcogo – ka lenburukumuniji kɛ ka ka bange kɔɔsi

Ladala fɛɛrɛ don min bɛ se ka kɔnɔta bali nka a tɛ mako ɲɛ waati bɛɛ. A bɛ ɲɛɲɛ bila musoya kɔnɔna na, ka dilanko daamu dɔɔɔya muso bolo ani ka dilannabanaw ni sidabana lase a ma jooana. Ni aw bɛ lenburukumuniji kɛ ka aw ka bange kɔɔsi, aw bɛ se ka fɛɛrɛ wɛrɛw kɛ tile dama kɔnɔ walasa musoya kana to ka aw ɲɛɲɛ waati bɛɛ.

Aw bɛ fu walima finimugu su jikalan na walasa ka a banakisɛw faga. O kɔ, aw b'a su lenburuji wɛri $\frac{1}{2}$ ni ji $\frac{1}{2}$ ɲagaminen na. Aw bɛ se ka a kɛ winɛgiriji fana ye. Aw bɛ fu in don musoya la ka kɔn dilanko ɲɛ. Aw kana a bɔ fo leri 6 dilanko kɔfɛ. Ni aw ye fu tobi tuma o tuma, aw bɛ se ka a don sɲɛ caman.

Ladalafɛɛrɛ minnu bɛ kɔnɔta bali

Yɔɔ bɛɛ ni a ka ladalafɛɛrɛ don, u bɛ minnu kɛ ka kɔnɔta bali walima ka a lajɔ. A dɔw bɛ se ka den caman sɔɔ bali, nka u tɛ makoɲɛ i n'a fɔ dɔɔɔɔw ka fɛɛrɛw. Ladalafɛɛrɛ dɔw kɔɔɔ ka bon, a dɔw yɛrɛ tɛ makoɲɛ. Misali, ka musoya ko walima ka sugunɛkɛ kafɔɲɔɲɔya kɔfɛ, o tɛ se ka kɔnɔta bali.

ɲɛɲɛnɛ kɛ dilanko kɔfɛ ka ɲi, nka a tɛ a tigi kisi kɔnɔmaya ma fewu. ɲɛɲɛnɛ tɛ lawaji bo musoya la, sababu ale bɛ bɔ wo wɛrɛ fɛ (aw ye seben ɲɛ 365 lajɛ).

Musoya koli dilanko kɔfɛ, o tɛ kɔnɔta bali. Lawakisɛw ka teli wa a dɔw bɛ se ka don denso kɔnɔ ka a sɔɔ musoya ma ko. Musoya koli yɛrɛ bɛ kɛ sababu ye ka lawakisɛw donni lateliya denso kɔnɔ.

Ka furamugu walima tubabufuramugu kɛ musoya la walasa a kɔnɔna ka ja, o bɛ na ni a ɲɛɲɛni ye. O fana bɛ se ka musoyabanaw sɔɔɔli teliya.

Tafow ni kilisiw tɛ kɔnɔta bali. Muso minnu bɛ olu matarafa, u ka teli ka kɔnɔ balalen ta.

Mɔɔ minnu t'a fɛ ka den sɔɔ tuguni, olu ka fɛɛɛw

Operasiyɔn dɔw be yen, cɛ ni muso be se ka minnu ke ni u t'a fɛ ka den sɔɔ bilen. Jamana dɔw la, o operasiyɔn ninnu be ke fu. Aw be jininkalike aw ka dɔɔɔɔɔɔɔ la. Bange jɔli tɛ mɔɔ kisi dilannabanaw ni sidabana ma.

Musow ka operasiyɔn ye ka densosira jɛsira. Muso barakɔɔla yɔɔnɔn dɔ be ci walasa ka densosira fasajuruniw tige ka u siri. Nin operasiyɔn be se ka ke dɔɔɔɔɔɔ ka biro kɔɔ walima dɔɔɔɔɔɔ la, ka sɔɔ kirinnan ma ke muso la. Hali ni a be ke ka jɛ, nɛ ka teli ka don muso ka operasiyɔn da la ka tɛmɛ cɛ ta kan.

Nin operasiyɔn ninnu tɛ yeɛma fosi don muso ka kalolabɔ yeli ni a ka kafɔɔɔɔɔɔ kecogo la. Ani fana, u tɛ foyi bɔ damu sɔɔli la, wa dilan be diya a bolo ka tɛmɛ barisa kɔɔɔta jɔɔ tɛ ke a la.

Cɛw ka operasiyɔn be wele wazekitomi (*vasectomie*). A be se ka ke dɔɔɔɔɔɔ ka biro kɔɔ walima dɔɔɔɔɔɔ la, ka sɔɔ kirinnan ma ke cɛ la. Nin yɔɔnɔn be fara walasa ka kɔkili fasajuruniw tige.

Operasiyɔn tɛ fosi bɔ cɛ ka damu sɔɔli la. A ji be bɔ a bɔcogo kɔɔ la, nka lawakise tɛ a la.

